

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1980

МАЙ

5 №

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

май
1980 ж.,
5 №

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда ла
агитация бөлүги

ИШКҮЧИЛЕ ЈАТКАНДАРДЫН БИРЛИГИНИНГ КҮНИ

Бастыра телекейдин ишкүчиле јаткандары быјыл 1 Майды тогузон биринчи катап байрамдап, социалистический ороондордын албатыларынын, телекейлик коммунистический ле ишмекчи движененин, социальный ла национальный, јайым, амыр-энчү ле ишкүчиле јаткан улустын келер ырызы учун тартыжаачылардын јуучыл бирлигининг ийдезин база катап керелеп турулар.

Бистинг ороондо Баштапкы майды темдектеери быјыл политический ле иштеги бийик көдүринилү айалгада уткы-ганыла өдүп јат. Советский улус Майдын байрамынын алдында Коммунистический партияны ла Советтерди төзөөчининг, телекейлик пролетариаттын башчызы ла үредүчизи Владимир Ильич Лениннинг чыкканынан ала 110 жылдыгын көдүринилү уткып, келер өйдөги баратан јолын онын үредүзиле јарыдып јат. Партияга учы-куйузы јок бүдүмји, КПСС-тин XXV съездининг тургускан задачаларын кыйалта јок бүдүрер бек күүн-тап, Ленин чилеп, коммунистический санаалу јүрери ле иштеери — советский обществодогы бүгүнгү күннинг морально-политический айалгазы шак андый.

«Советский албатынын бүгүнгү једимдери Октябрьдын керектерин оног ары улалтканы — деп, Л. И. Брежнев КПСС-тин XXV съездинде айткан. — Ол улу Лениннин идеяларын јүрүмде бүдүргени болуп јат. Бистинг партия ол керекке, ол идеяларга чындык болгон до, болор до».

Бистинг строй јенү алганынын кийнинде 60 жылдын јирме јылын советский албаты бойынын јайымын ла камааны јок болорын корулаар мылтык-јепселдү тартыжуда ла албаты-хозяйствоны орныктырарында өткүрген де болзо, бис-

тинг орооннын национальный кирелтези, Октябрьдын алдындагы кемине көрө, 65 катапка өскөн. Калганчы он жылдын туркунына албаты-хозяйство анчадала тын тебүле, элбек комплексле өзүп, СССР-динг экономический ийдези эки катапка бийиктеген.

Бистинг ороон Лениннин баштаган жолыла барып, онынчы бешжылдыктын жылдарында экономический ле социальный өзүмде жаан алтамдар эткен. Социалистический экономиканын текши өзүми национальный кирелтенин кеминен иле көрүнөт. Онынчы бешжылдыктын 4 жылынын туркунына ол, тогузынчы бешжылдыктын бу ок ойине көрө, 16,2 процентке эмезе 323 миллиард салковойго өскөн. Төс производственный фондтор 1980 жыл башталарга жетире үч триллион салковойго жеткен. Төрт жылдын туркунына орооннын албаты-хозяйствозына капиталый вложениеден 500 миллиард салковой акча чыгымдалган. Бу ойдө жагыдан бир мунга жуук предприятиялер тудулган.

Партиянын аграрный политиказы токтом жоктон бүдүп жат. Ишти электроэнергияла жеткилдеери төрт жылга 40 процентке өскөн. Журт ишчилер бу ойгө 1,5 миллион тракторлор, аш жуунадар 426 мунг комбайндар, кош тартар 1 миллионнон ажыра автомашиналар, 317 миллион тонна минеральный удобрение алган. Журт хозяйстводо иштеп алып турган текши продукция бу ойгө 40 миллиард салковойго көптөгөн. Бу жылдардын кажызында ла текши аш 209 миллион тоннадан жуунадылган. Ол тогузынчы бешжылдыктагызынан 27 миллион тоннага көп болуп жат.

Албаты-хозяйствонун төс бөлүктериндеги једимдер КПСС-тин XXV съездинин жаан учурлу социальный сурактар, албатынын жүрүминин материалый ла культурный кемин көдүрери јанынан тургускан задачаларын јана баспай бүдүрер арга берди. Кижи бажына келижип турган кирелте 13 проценттен ажыра бийиктеген, общественный фондтор 410 миллиард салковойдон ажа берген. Бу ойдө улус јадар 423 миллион квадратный метрлү квартиралар, көп школдор, садтар, больницалар, библиотекалар, клубтар тудулган. Ишмекчилердин ле служащийлердин ишјалын, колхозчылардын кирелтезин бийиктедери јанынан бешжылдыктын јакылтазы бүдүп жат.

«Једимдер көрүнип туру, једимдер ас эмес — деп, Л. И. Брежнев КПСС-тин Төс Комитединин ноябрьский (1979 ј.) Пленумында айткан. — Ол једимдерден бис 1980 жылдын албатыхозяйственный задачаларын, коммунизмнин

материально-технический базазын бүдүреринин жакшынак тзззлгззин кзрзп жадыс».

Туулу Алтайдын да ишкзчиле жаткандары промышленностьто ло журт хозйстводо бир кезек жедимдерге жедип алган. 1979 жылда товарный продукцияны садуга аткараны 1978 жылга кзрз 2,2 процентке, иштин арбыны 3,8 процентке бийиктеген.

Областын малчылары государствого тзк, ноокы, аннын ла чоокыр аннын мззззин табыштырар жакылталарды бздзрип койгон. Общественный малдын тын-тоозы кзптзгзн.

Бастырасоюзный социалистический мзрзйдин итогторы аайынча Улаган аймак ла «Советский Алтай» совхоз жзгзчилдер болуп чыгып, КПСС-тин Тзс Комитединин, СССР-дин Министрлеринин Совединин, ВЦСПС-тин ле ВЛКСМ-нин Тзс Комитединин улалып жзрер Кызыл мааныларыла кайралдаткан. Кан-Оозы аймакта XXII партсзездтин адыла адалган ла «Путь Ленина» колхозтор ло Шебалиндеги совхоз республиканский мзрзйдз жзгз алып, РСФСР-дин Министрлеринин Совединин ле ВЦСПС-тин улалып жзрер Кызыл мааныларыла кайралдаткандар.

Областын ишкзчиле жаткандары бешжылдыктын калганчы да жылын жзгзлз баштадылар. Бастыра кзргзззлер аайынча баштапкы кварталдын планын «Электробытприбор» завод, «Подгорный» деп совхоз-завод, бзс согор фабрика, Акташтагы рудоуправление ле зскзлзри де бздзрип койдылар.

Областын хозйстволоры государствого сзт садар кварталдын планын — 108, этти 127 процентке бздзргендер. Зткзн зч айда сзт ле эт садары жанынан пландарын Майма, Ондой, Кан-Оозы аймактардын хозйстволоры ажыра бздзргендер.

План-жакылталарды жзгзлз бздзрерине жакшынак камаанын В. И. Лениннин чыкканынан ала 110 жылдыгына уткый зткзрилген социалистический мзрзй жетирди. 12 бригаданын коллективтери, 500-тен ажыра ишмекчилер ле колхозчылар танынан бешжылдыктарын бздзрип койгондор. Олорго Кзндзлз Ленинский грамоталар табыштырылган.

Каракокшодогы Н. П. Николаенкого башкарткан агаш томурраачылардын бригадазы «Коштой бир де сондоочы жок болзын!» деген амадула иштеп, бешжылдыкты 1979 жылдын 26 декабринде бздзрди. Зткзн жылда бешжылдыктын пландарын кзп коллективтер, ол тоодо Шебалиндеги совхозтын

К. А. Фалеевке башкарткан, Абайдагы совхозтын Социалистический Иштин Геройы П. Ф. Поповтын ла В. Н. Белоусовтын бригадалары, кураан ла түк алар план-жакылтаны Кан-Оозы аймакта XXI партсъездтин адыла адалган колхозтын баш койчызы, Социалистический Иштин Геройы Желмек Тоедов, Жолодогы совхозтын койчызы Б. Б. Петешев ле өскөлөри де бүдүргендер. Быжыл февраль айдын ичинде государственного эчкинин ноокызын садар пландарын бүдүргендери керегинде жетирүни Кош-Агаш аймакта Калининнин адыла адалган, «Путь к коммунизму», СССР-дин 50 жылдыгынын адыла адалган колхозтын фермалары эттилер.

Карымдагы совхозтын уй саачызы Н. Я. Стяжкина, Шибалиндеги совхозтын Р. Н. Гуренкова, Алтыгы-Оймондогы совхозтын Д. М. Арбынова ла өскө дө көп озочылдар 1981 жылдын чодына иштегилейт. Баштапкы майдын алдындагы мөрөй промышленностьтын, транспорттын, строительствонын коллективтеринде жөнүлү өткөн. Онын шылтузында бүткүл бригадалар, цехтер фермалар социалистический молжуларды ла берилген план-жакылталарды ак-чек бүдүргилейт.

Ишкүчиле жаткандар једип алган једимдерин билип, озорло оморкоп тура, эм тургуза бар једикпес-тутактарды јарт ондоп јадылар. Озор озочылдардын ижиндеги ченемелин бойынын ижинде элбеде тузаланып, кажы ла кижибойынын јеринде бастыра ийде-чыдалын салып иштеерине јаан ајару эткилейт.

Владимир Ильич Лениннин чыкканынан ала 110 жылдыгына учурлап 19 апрельде өткөн субботникте бистин областын 90 мунган ажыра ишкүчиле жаткандары туруштылар. Озор бу иште бийик көрүм-шүүлтезин, улу Лениннин кереес жакылталарына, КПСС-тин мөңкүлик керегине учына јетире чындык болгондорын база катап кереледилер.

Ишкүчиле жаткандардын телекейлик күнин байрамдап тура, телекейдин ак-чек санаалу албатылары бистин партиянын ла башкарунын амыр-энчүнин керегин корулаарына, кызаланду айалганы јымжадарга ууландырган политиказын јарадулу уткып турулар.

Эмдиги өйдө бистин классовый идеологический өштүлөристин јабарлажына удурлаштыра КПСС-тин тургузып турган амадузы социализмнин најылыгын ла ийдезин тыныдары, онын телекейдеги айалгага јетирип турган камаанын бийиктедери болуп јат.

Советский Союз амыр-энчүнин, пролетарский интернационализмнин идеяларынын ленинский маанызын бийик

көдүрүп, иженчилү апарып јат. Бу јолдон бисти кандый да ийде-күчтер јайладып болбос. Бистин јаныста реакцияга ла јуу-чакка удурлаштыра турган тын ийде-күчтер туруп јат. Ол ийде-күчтердин баштапкы јеринде телекейлик социалистический најылык, телекейлик ишмекчи ле коммунистический, национально-јайымданаачы движение туру.

Бу күндердеги телекейлик коммунистический ле ишмекчи движение общественный өзүмде эн ле эрчимдү ле тын салтарлу ийде-күч боло берди. Телекейде эмди тогузоннон артык марксистско-ленинский партиялар иштейт. Олорго сегизен миллионго шыдар улус кирип јат.

Кезик буржуазный госуларстволордо коммунисттер ишмекчи класстын, бастыра ишкүчиле јаткандардын тартыжузын башкарып тура, сүрекей элбек ле тоомјылу ийде-күч боло берген. Олор јокко ичбойындагы јадын-јүрүмде ле политикада јүрүмдик учурлу бир де сурактын аайына чыгып болбой јадылар. Коммунисттер телекейлик ишмекчи движениеде амыр-энчүни корулаар јанжыгуны онон ары көндүктирип тура, телекейлик айалганы јымжадары, јуу-јепселди көптөн эдерин токтодоры јанынан айдары јок јаан тузалу баштанкай эдип јадылар. Оны јеткер јок болорын јеткилдеери аайынча Европадагы коммунистический ле ишмекчи партиялардын чыгартулу улузынын быјыл 28—29 апрельде Парижте өткөн јууны база катап кереледи.

Амыр-энчү ле иш бой-бойынан качан да айрылышпас керектер. Ол сөстөр Баштапкы майдын демонстрациясында турушкан лозунгтарда, транспаранттарда көп бичилген.

Коммунизмнин ле социализмнин, национальный јайым, демократия ла социальный өзүм учун тартыжунын јилбүлери јер үстинде бек амыр-энчү тургузарын, јуу-чактын јеткерин јоголторын некеп јат. Бу айдары јок јаан ла уур-күч исторический задачаны канайда бүдүргенинен кижиликтин келер өйдөги салымы көндүре камаанду болор.

Советский албаты, јер-телекейдеги ак санаалу бастыра улус јастын бу јаркынду байрамын — Баштапкы майды темдектеп тура, келер өйдөги ырысту ла јаркынду јадын-јүрүмди јууктадарга бастыра ийде-күчтерин ууландырып турулар.

Д. Сортыяков

СОВЕТ АЛБАТЫНЫҢ ЈЕНҮЗИ

Историянын тепкиштериле өрө көдүрилип, 1945 жылдын атту-чуулу 9 Майынан там ла ыраган сайын бис Ада-Төрөл учун Улу јуунын жылдарында совет албаты јенгенинин јаан учурын элбеде ле теренжиде ондоп браадыс. Бойынын кемиле, тыгыла бу јууны онын алдында болгон јуулардын кажызына да түңейлеп болбос. Германиянын фашизми Советский Союзка јүктеп берген бу јууда социализм телекейлик империализмнин эн калју ийдезиле јуулажып согушкан. Төрт јыл өткөн калапту јуу-согуштарда бистин общественный ла государственный јан јүрүмдү ле быжу болгоны, Советский Черүнин јуучыл ийде-күчи бек болгоны кату ченелте өтти.

Эмдиги 9 Майда бистин Төрөлистин албатылары фашистский Германияны јенген күннин одус бежинчи јылдыгын темдектеп байрамдаган. Бу ат-нерелү байрамды бисле кожо социализмнин ороондорынын албатылары, телекейдин бастыра прогрессивный улузы темдектеген. Јер үстинде ишкүчиле јаткан миллиондор тоолу улус гитлеровский олјочыларды јуулап оодо соголо, телекейди

фашисттердин базынчыгынын јеткеринен айрып, аргадап алган ат-нерелү Советский Черүге јаан быйанын айдып турулар.

Калапту јуу-согуштардын калганчы от-көрнөөзи өчүп, когуп калды, јуудан арткан јаан шыркалар јазылып, кага берди. Је советский Ада-Төрөлдин јана баспай јуулашкан, јалтанбазын ла коркыбазын көргүскен уулдары ла кыстары јууда эткен улу керектерин албаты качан да ундыбас. 1418 күннин туркунына түни-түжиле совет албаты ла онын черүлери фашистский государстволордын биригүзиле јуулашкан.

Гитлер бистин ороонды јуулаарга Германиянын ла онын союзниктеринин чыныктап јепсенип алган сүреен јаан черүзин ийген. 1941 јылда 22 июньда СССР-дин границазын бузуп кирген фашисттердин черүлеринде 190 дивизия — беш миллион беш јүс мун солдат ла офицер, 5 мун самолет, 4,3 мун танк, 47,2 мун орудие ле миномет болгон.

Билбес јанынан кенейте табарганын өштү элбеде тузаланган. Анайда фашисттердин черүлери бойына стратегический јарамыкту айалга алала, јуу-

нын баштапкы неделеринде бистин орооннын јери-не терен кирген, Советский Союзтын јаан учурлу экономический райондорына јеткен. Ленинградты туй курчаган, Москвага кирерге албаданган.

Јуунын баштапкы ойиндеги кату ченелтелер Советский Черүнинг јуучыл ийдезин уйадатпаган, бистин албатынын турумкайын сындырбады, өштүни јенип чыгарына алаңзыбады. Партия баштапкы ла күндерден ала өштүни јенерин јеткилдейтен эрчимдү иш баштаган. «Бастыразын фронтко, ончозын өштүни јенерине!» деп партия јарлаган лозунг совет албатынын жүрүмининг төс законы боло берди.

22 июньда таң алдында гитлеровский черүлер бистин орооннын границазын өткөн кийинде узак та ой өтпөди. Фашисттердин генералдары СССР-ди јуулап алар эдип тургускан «Барбарос» план бүдербүтпезине алаңзыган баштапкы статьялар буржуазный газеттерде јарлала берди. Күнбадыштагы политический ишчилердин ле военный специалисттердин кайкаары тыгыды. Германия военный јанынан кыска ойгө, удурумга артыктаганын, фашистский Германия ла онын көдөчи-

лери тын јенү алып болбогонын олар көрүп ийгендер.

Бойынын социалистический Ада-Төрөлин корулап аларга совет албаты бастыразы бир кижидий туруп чыккан. Миллиондор тоолу совет улус иштенер кийимин солдаттын шинелине солыйла, черүге ле флотко барган. Су-кадыгыла черүге јарабас улус албатынын ополчениезине бичидип турдылар.

Кажы ла алтам јерди бойынын жүрүмин кысканбай корулап турган Совет черүнинг јуучылдарын телекей кайкаган.

Ада-Төрөл учун Улу јуунын баштапкы күндеринин историязына јаркынду страница болуп, Брестский шибеени корулаганы бичилген. Шибеенин героический гарнизоны эки айдан ажыра јуулашкан.

1941 јылда күскиде ле кышкыда төс учурлу јуусогуштар Москва јаар ууламјыда болгон. Шак ла ол ойдо «Россия элбек, је кайра барар јер јок — кийнисте Москва» деп политрук Клочков айткан сөстөр ончо фронтторго, бастыра ороонго таркаган. 1941 јылда 16 ноябрьда 28 герой-панфиловецтер Дубосеково разъездтин јынында ондор тоолу немецко-фашистский танктарды Москва јаар өткүрбей,

оодо адып салганы, 1941 жылда 29 ноябрьда Петрищево деремнеде фашисттер кыйнап өлтүргөн Зоя Космодемьянскаянын жалтанбазы бастыра советский жуучылдарга жозок болды.

1941 жылда жуулашкан ла өлгөн улустын героизми бистин улу женубистин төзөлгөзин салган, советский улусты фронтто ло тылда жаны женулерге оморкоткон.

Советский черулер Москванын жанына жеткен фашистский черулерди женгени жууда жаан бурулта болорын баштаган.

1942 жылда жайгыда фашисттердин черулері Европада олорто жуулажып турган экинчи фронт жок болгонын тузаланып, Кавказ ла Сталинград жаар жүткүп ууландылар.

Сталинградтагы жуу-согуш бастыра телекейдин ажарузында болгон. Мында советский жуучылдар кайкамчылу жалтанбазын ла героизмин көргүскен. Сталинградта Горно-Алтайскта алтынчы номерлү школдын азийгы үренчиги, старший лейтенант Илья Захарович Шуклин тын жуулашкан. Мында ок Туулу Алтайдан барган жуучылдар А. Е. Булышев, А. С. Дьяков, И. А. Ивлев, П. Г. Тундыбашев, И. А. Хохлов, А. Е. Ыжиков ло өскөлөри де героический жуу-

лашкан. Сталинград, немецко-фашистский черунин жендиртип баштаганы болды.

1943 жылдын жайында Курсктын жанындагы жуу-согушта фашисттердин черүзи жендиртеле, онын кийинде өрө өндөйип болбогон. Мындагы жуу-согушта германский фашизмнин сын-арказын сый соккон. 1943 жылда 21 июльда Курсктын жанындагы жууда Илья Захарович Шуклин өлгөн. СССР-дин Верховный Советинин Президиумынын 1943 жылда 26 октябрьдагы Указыла И. Я. Шуклинге Советский Союзтын Геройынын ат-нерези адалган.

1943 жылда бистин черулер эн жаан сууларды — Днепрди ле Миусты жуулажып кечкен. Ол жууларда жалтанбазын ла героизмин көргүскен 2438 солдатка ла офицерге Советский Союзтын Геройынын ат-нерезин адаган. Олордын тоозында жети кижі — бистин областьтын. Олор — Стренин Федор Михайлович, Гордополов Геннадий Дмитриевич, Харитошкин Василий Иванович, Тугамбаев Кыдран Александрович, Елеусов Жанибек Акитович, Ермолаев Феогент Филиппович, Осипов Илья Тимофеевич.

Днепрдин жараттарында бистин городто журтаган

Георгий Тимофеевич Космынин јуулашкан. Шеба-лин јурттын кижизи, раз-ведчик болгон офицер Ни-колай Макарович Тырыш-кин ат-нерелү көп керек-тер эткен.

Майма аймакта Ни-кольск јурттын кижизи, комсомолец-снайпер Се-мен Владимирович Тарты-ков нөкөрлөриле кожо бойы-нын јүрүмин берип, өш-түнин танковый атаказын үскен. Өлгөн кийинде С. В. Тартыковко Совет-ский Союзтын Геройынын ат-нерези адалган.

Ада-Төрөл учун Улу јуу-да бойлорынын өбөгөндө-риле, карындаштарыла ко-жо санитарлар, связисттер, снайперлер, летчиктер, раз-ведчиктер, керек дезе тан-кисттер болуп советский үй улус база јуулашкан. Со-ветский Черүде бастыразы 600 мунга шыдар үй улус болгон.

Фронттордо Туулу Алтай-дын јакшынак кыстары база јуулашкан. Фронтто бистин областьтан јети јүс-тен ажыра келиндер ле кыстар болгон. Шырка-латкан көп јуучылдарды фронтто болгон комму-нист-врач Валентина Ми-хайловна Любушкина эм-деп јаскан.

Санинструктор комму-нист Анна Федоровна Ка-рева бир ле јууда тын

шыркалаткан 80 јуучылды јуу болуп турган јерден чыгарала, сууны кечирип салган.

Көп тоолу гитлеровец-терди снайпер Зинаида Ва-сильевна Полякова корот-кон. Төрөлин өштүден Евдо-кия Александровна Кар-пушкина, Екатерина Гри-горьевна Мултуева, Мария Федоровна Хомарова, Капи-талиа Георгиевна Солюко-ва ла өскөлөри де корулап, тын јуулашкандар.

Эр улусла кожо јуунын кату јолдорын өткөн јак-шынак кыстарын совет ал-баты үргүлјиге ундыбай, мактап јүрер.

1944 јылда Советский Черү өштүни ээчий-деечий јуулап, Ленинградтын ла Новгородтын јанында, Ук-раинанын јалаңдарында ла Крымда, Карелияда, Белоруссияда, Молдавия-да ла Прибалтикада, Түн-дүкте Печенгада оодо сок-кон. Бу јууларда бистин черүлер германский фа-шизмнин эн ле көп черү-лерин јуулап оодо соголо, советский јерди өштүден јайымдаарын божоткон. Јуулар бистин орооннон өскө јерлерге көчкөн.

Советский Черүлер Ев-ропанын көп ороондоры-нын албатыларын фашист-тердин олјозынан јайым-дайтан јуулар баштады.

Болгариянын, Польша-

нын, Румыниянын ла Югославиянын јерлеринде бистинг областьтын кижизи Григорий Павлович Шмикарев тын јуулашкан. Польшада өткөн јууларда Ондой јурттын кижизи Александр Афанасьевич Иванов турумкай јуулашкан. Владимир Федорович Бурмакин, Афанасий Иванович Семенгин, Иван Топинакович Тошпоков, Иван Петрович Тогоев, Кирилл Иванович Щетинин ле Туулу Алтайдан јууга барган өскө дө көп нөкөрлөр Берлинде јуулажып токтодылар.

1945 јылда 9 Майда Москва бир мунг орудиеден эткен салют гитлеровский Германияны јуулап оодо сокконын бастыра телекейге јарлады.

Онон тоолу айлар өткөн кийинде Советский Черү Төрөлинин ле бастыра прогрессивный кижиликтинг јилбүлерине болуп, Япониянын Маньчжурияда ла Кореяда турган бир миллион кижилү Квантунский черүзин јуулап оодо сокты. Түндүк-Күнчыгыш Китайды ла Түндүк Кореяны японский олјочылардан јайымдады.

Ада-Төрөл учун Улу јуунын фронтторында советский јуучылдар айдары јок тын героизм көргүскен. 7 миллионнон ажыра ки-

жини ордендерле, медальдарла кайралдаган, олоордын ортодо 6,5 мунг кижибистинг областьтын. 11603 јуучылга Советский Союзтын Геройынын бийик атнерези адалган, ол тоодо 330 кижиле — Алтайский крайдын, 23 кижиле — Туулу Алтайдын.

Советский улустын јуунын јылдарында тылда эткен героизми онон ас эмес. Сүреен кату ла күч айалгаларда советский ишмекчилер, колхозчылар ла интеллигенция түни-түжиле иштеп, фронтты јеткилдегендер.

1941—1945 јылдардагы Ада-Төрөл учун Улу јуудагы бистинг јенү социалистический государствонун ийде-күчи јендиртпезин, социализм ле марксистско-ленинский идеология жүрүмдү болгонын көргүсти. Бу јенүни совет албаты јеткилдеген.

Ада-Төрөл учун Улу јууда бастыра телекейлик исторический јенүни Коммунистический партиянын башкартузы јеткилдеген. Үч миллионнон ажыра коммунисттер јуунын фронтторында јуулашкан. Партия өштүни јенерине фронттын ла тылдын ийде-чыдалын бириктирген.

Партиянын быжу болушчызы ла јөмөшчизи Ленинский комсомол болды. Ком-

сомол партияга баштадып, бастыра бойынын ижин Төрөлин корырынын јил-бүлерине учурлаган.

Советский албаты ла онын черүлери германский фашизмди ле японский милитаризмди јенгени бастырателекейлик - исторический учурлу јаан кубулта-лар эткен. Јенү социализм-нинг ийдезин тыгыдала, им-периализмди уйадаткан.

Европанын ла Азиянын кезик ороондорынын алба-тылары капитализмнинг ба-зынчыгынан јайымдалган. Тын ийделү телекейлик социалистический система төзөлгөн. Албатылардын на-ционально-јайымданар тар-тыжузы тыгыйла, колониа-лизмнинг системазын оодып чачкан. Онын ордына ал-дынан бойы башкарынган национальный госу-дарстволор төзөлгөн. Капита-лизмнинг текши кызалагы там теренжиди. Бастыра бу керектерден улам теле-кейде ийделер социализм јаар јайылды.

Ада-Төрөл учун Улу јуу-нын кийнинде өткөн јыл-дарда СССР сүреен јаан јенүлерге једип алды. Со-вет улустын турумкай тар-тыжузынын ла эрчимдү ижинин төс итогы — бисте-тын өзүмдү социалистиче-ский обществоны төзөп бү-дүргени.

Јер-телекейде токтоду јок

өзүп турган ийденин — со-циалистический најылык-тын өскө дө ороондоры улу-јаан јенүлерге једип алды-лар. Социализмнинг најы-лык госу-дарстволорынын текши амадуларына једип аларын олордын өмөлик ор-ганизациялары — Бой-бой-лорына экономический бо-лужар Совет ле Варшав-ский Договор јеткилдеп туру.

Коммунистический пар-тия ла Советский башкару-тышјанындагы ленинский политиканы јүрүмде турум-кай бүдүрип турулар. Олор-дын эрчимдү ле чокум ууламјылу ижинин шыл-туунда совет албаты одус беш јыл амыр-энчү айалга-да иштенип туру.

Је калганчы јылдарда амыр-энчүни јеткилдеери јанынан бир канча јакшы једимдерге једип те алган болзо, телекей империа-лизмнинг каршулу кылык-тарынан јайымдалгалак.

США-да ла НАТО-нын өскө дө ороондорында јуу-га белетенери тыгый берди, олордо јангы јуу-јепселдер эдери көптөди.

Јуунын кийниндеги јыл-дарда империализм јүстен ажыра јуулар ла военный блааш-тартыш баштаган. Баштаачы капиталистиче-ский госу-дарстволордын военный бюджеттери јыл-дан јылга өзүп туру.

Бистин Төрөлиске јеткер јок болорын јеткилдеери, телекейде булгакту айалга совет улус сергелең боло-рын, Советский госу-дарствонун экономический ле коруланар ийдезин тын-дарын керексип јат.

Советский Черү Варшавский Договордын ороондо-рыла кожо амыр-энчү-нин керегин јозокту кору-лап туру. Бистин алба-ты бойынын черүзин Тө-рөлдү быжу корыырына керектү бастыра јуу-јепсел-ле јеткилдеерге кичеенип туру. Кажы-бир агрессор СССР-ге эмезе өскө најы-лык социалистический госу-дарстволорго табару этсе, удурат туй соктырып ала-тын билер учурлу.

Совет албатынын, Ком-мунистический партиянын, башкарунын сүүжине, бү-дүмјизине ле килемјизине курчаткан советский јуу-чылдар Улу Јенүнүн 35-чи јылдыгын јуучыл ла поли-тический белетениште јангы јенүлерле уткып турулар. Лениннин улу јакарулары-ла башкарынып, олар бой-лорынын военный билгир-лерин ле таскадузын мынан да ары эрчимдү тынды-дар.

Эмдиги үйе јуучылдар фронтовиктердин эткен ат-нерелү керектерин көптө-дип ле байгызып турулар. Олардын ортодо бистин областьтын улузы — офи-церлер Каргаполов О., Сте-панов С., эки карындаш Мундусовтор, Чуркин А., Старченко А., прапорщик-тер — Сорокин, Дробышев, Халин ле өскөлөри де. Јуу-чыл ла политический беле-теништин отличниктери: мл. сержант Булбаков В. Н., ря-довойлар — Мундусов С. М., Бородин В. С., Суртаев В. Я., старший матрос Упо-ров П. В. ле өскө дө көп нөкөрлөр.

Бистин орооннын, ол тоо-до Туулу Алтайдын ишкү-чиле јаткандары бистин орооннын исторический учурлу күнин — Советский Союз фашистский Герма-нияны јенгенинин байра-мын иште јаан једимдерле уткып турулар. Ада-Төрөл учун Улу јууда Советский Союз јенгени үргүлјиге ун-дылбас. Бу јенү келер ой-лөрдөги үйе улуска, Ок-тябрьдын Улу кереги, Төрө-линин јайымы учун тарты-жатар улуска јозок болор.

В. Землянский,
Горно-Алтайский облвоен-
коматтын политотделинин
начальниги, подполковник

ПАРТИЯНЫН ЧЫНДЫК БОЛУШЧЫЗЫ

5 май — Печатьтын күни. Оны жаңыс ла газеттердин ле бичиктер чыгарар издательстволордын ишчилери, чаазын эдеечилер, полиграфисттер ле связьтын ишчилери темдектеп турган эмес, оны бастыра совет албаты темдектеп турат. Ненин учун дезе советский печать бистинг орооннын эл-жонынын жадын-жүрүмине жаан тузазын жетирип јат.

Бистинг партия печатьтын ижине жаан учур берип, онын өдүнгизин тыгыдарына, анда иштеп турган улустын узун бийиктедерине килемји эдет.

«Отчетный өйдө Төс Комитет бойынын ижинде элбек информациянын эп-аргаларынын ла пропаганда-нын идейный кемин бийиктедер ижин ууламјылу ла түргөн өткүрер сурактарга жаан ајару эткен. Мынан улам олордын экономика-нын, науканын ла культуранын өзүмине, общественный жадым-жүрүмге камаан јетирер учуры бийиктеген» — деп, нөк. Л. И. Брежнев КПСС-тин XXV съездинде эткен докладында айткан.

Партиянын съездинин документтеринде, Төс Комитеттин јөптөринде печатьтын ижине бийик баа бергени, ол коллективный про-

пагандист, коллективный агитатор ло коллективный организатор болгон күндүлү учурын једимдү бүдүрип турганын керелейт.

Бистинг ороондо 8 мунгазет ле 4670 журнал чыгат. Совет жагнын јылдарында 152 тилле 2,9 миллионнон көп бичиктер ле брошюралар кепке базылган, В. И. Лениннин произведениелери бистинг ороондо 13 мунга катап 517 миллион 538 мунга экземпляр тиражту чыккан. Карл Маркстын ла Фридрих Энгельстин иштери СССР-дин албатыларынын 49 тилиле, өскө ороондордын калыгынын 34 тилиле 3 мунга катап кепке базылган.

Газеттерди, журналдарды ла бичиктерди 3 мунган көп типография кепке басып чыгарат.

Бистинг орооннын жаан учурлу кажы ла өйинде КПСС-тин Төс Комитеди печатьтын бүдүретен ижинин ууламјыларын чокумдаган.

Совет жагнын баштапкы јылдарында В. И. Ленин прессаны «эл-јонды экономический јанынан жаңы күн-тапка таскадар јепсел, эл-јонды ишти жагыдан канайда төзөөриле таныштырар јепсел» эдип алар керек деп айткан.

Баштапкы беш жылдыктарда ла социалистический мөрөй элбеп турар өйдө печатьтын сөзи эл-жонды меңгендү ишке кычырган, стахановский движениениң геройлорын мактаган.

Эмдиги өйдө пресса ишкүчиле јаткандардын творческий эрчимин, производствонын тузазын көптөдөрине ле иштин чындыйын бийиктедерине, онынчы беш жылдыктын пландарын једимдү бүдүрерине көдүрип, партийный организацияларга болужын јетирет.

1980 јыл — аңылу јыл — ол онынчы беш жылдыктын калганчы јылы, В. И. Ленинниң чыкканынан ала 110 јылдыгын ла Улу јеңүниң 35 јылдыгын темдектейтен јыл. Бу мынын ончозын печать ајаруга алат. Ол күнүн сайын городтын ла јурттардын ишчилеринин пландарды ла молјуларды бүдүрери учун өткүрип турган тартыжузын көргүзип јат.

Бистин автономный областьта 2 областной, 2 районный газет бар, олардын текши тиражы 23 муннан ажа берди. База бичиктер чыгарар издательствонын бөлүги бар. Ол јыл туркунына 220—230 печатный лист общественно-политический ле художественный бичиктер чыгарат, алтай школдордын үренчиктери

үренетен учебниктерди алтай тилле чыгарып јат. Областьтагы кажы ла биле 4 газет ле журнал бичидип алат. Мынан көргөндө, печать совет улустын јадын-јүрүмине шинип калган, олардын духовный јүрүмине керектү неме болуп јат.

Производствонын тузазын көптөдөри ле иштин чындыйын бийиктедери, промышленностьты ла јурт хозяйствоны оноң ары өскүрери, государственный јакылталарды бүдүрери ле иштин арбынын бийиктедери учун тартыжу керегинде сурактар печатьтын төс ајарузында туруп јат.

Албатынын хозяйствозынын кажы ла бөлүгинде озочыл ченемел бар. Оларды таркадары ла текши јерлерде тузаланарына једип алары — печатьтын алдында задача.

Областьтын газеттери, темдектезе, мындый ишчилердин озочыл ченемелин јартап ла элбеде таркадып турулар: промышленностьто — бөс согоочылар Ворошинанын ла Қорытованын, ағаш промышленностьто — Терентьевтин бригадазынын, строительстводо — Кайгородовтын бригадазынын, кой өскүреринде — Социалистический Иштин Геройлоры Тоедовтын ла Марчинанын, уй саарында — уй саачылар Лашутинанын ла

Ерутинанын, ан өскүрөринде — Поповтын, койлор семирте азыраарында — Жабгандагы совхозтын, культурада — Эликманардагы культуранын комплексинин ле өскө дө улустын ла организациялардын озочыл ченемелин.

Быжыл газетте бистин областьтын В. И. Лениннин адыла адалган колхозторынын ла Лениннин орденин тагынган атту-чуулу улузынын В. И. Лениннин чыкканынын 110-чы жылдыгын жакшы једимдерле уткыыры керегинде областьтын коммунисттерине, комсомолдорына, бастыра ишчилерине эткен кычырузын текши эл-јонго јарлап, оны городтогы ла јурттардагы иштеп турган коллективтер канайда јөмөп турганын көргүскендер. Ол кычыруга кол салгандар ла оны јөмөп бийик социалистический молјулар алган коллективтер ле танынан улус берген сөзине канайда туруп јатканы печатьтын шинжүзінде турган, эмди де шинжүде туруп јат.

Советский печать бойынын күүниле печатьтын ижинде туружып турган болушчыларыла — јүстер тоолу ишмекчи ле јурт корреспонденттерле нак колбулу иштеп јат. Јаңыс ла «Алтайдын Чолмоны» газетке 600-тен көп улус бичийт,

олордын тоозында 62 үредүчи, јурт хозяйствонын 192 специализи, 15 медишчи, науканын, культуранын ла искусствонын 74 ишчизи. Газеттердин ижинде ишмекчилер Р. Корытова, А. Выпозов, колхозчылар М. Белеков, С. Тадыров, Ј. Тоедов, экономист А. Килин, врач Б. Суркашев, агроном К. Куликов, ученыйлар Н. Шуверов, А. Тыбыкова, писательдер Б. Укачин ла Г. Кондаков, үредүчи Ј. Кыдыев, артист Н. Шумаров, партийный ишчилер В. Катучинов, В. Полиев, Советтердин ишчилери М. Шонхоров, И. Демехин, пенсионерлер В. Кызымаев, Б. Бажин, Ш. Ялатов, Г. Калкин ле көп өскөлөри де эрчимдү туружып турулар. Олордон јылына областной газеттердин кажызына ла 4 мунган письмо келет. Олор жаңы кижини таскадарына, эл-јоннын күүн-санаазын бийиктедерине ле оларды јозокту јүрүмге ле мергендү ишке ууландыраарына јаан тузазын јетиргилейт. Бичиктерди белетеер иште издательствонын ишчилерине писательдер, ученыйлар, үредүчилер, журналисттер, партийный ла советский ишчилер јаан болужын јетиргилейт, олар издательствонын эрчимдү авторлары.

«Звезда Алтая» газет

бойынын страницаларында төртинчи жыл «Сүт учун тартыжу — текши улустын кереги» деген тема аайынча тузалу куучын өткүрип жат. «Алтайдын Чолмоны» газет калганчы жылдарда улам сайын «Бойыстан камаанду сурактар» деген рубриканын алдына жыл-бүлү материалдар салат. Газеттердин мындый баштанкайларын ла көдүрип турган сурактарын кычыраачылар жарадып ла жөмөп турулар.

Кычыраачылардын жыл-биркегендерин аяруга алып, печать жозокту иштү улусты макка чыгарат, озо-чылдар керегинде журамалдар, очерктер чыгарат, кычыраачыларга аймактардагы ла областьтагы, ороондогы ла гран ары жанындагы солундар керегинде улам сайын жетирип туру.

Газеттерде «Албатынын шинжүзи», «Једим ле чын-дый», «Соцмөрөйдин дневниги», «Литература ла искусство», «Кычыраачылардын письмолоры», «Пропагандист» деген страницалар, база башка-башка темалар аайынча толуктар чыгарылат.

Областной газеттерде жетинчи жыл литературно-творческий конкурстар өткүрилет. «Алтайдын Чолмоны» былтыр конкурсты «Ырыс—иште» деген кычырула

өткүрген, быжыл конкурс «Кижиижиле макталат» деген темала өдүп жат.

Партиянын бистинг ороондо коммунизмди төзөөри аайынча идеяларын турум-кай ла ууламжылу жарталары, совет жадын-жүрүмди, Туулу Алтайдын улузынын нерелү ижинин једимдерин, партийный, советский, профсоюзный, комсомольский организациялардын, бастыра эл-јоннын төзөмөлдү ижин кычыраачыларга көргүзери — печатьтын бүдүретен задачазы.

Бу күндерде областьтагы журналисттер төс ајаруны общественный малды кыштан једимдү чыгарарын божодорына, малдын јаны чыккан балдарын торныктырып аларга ла јаскы кыра ишти төзөмөлдү ле бойынын өйинде өткүрерине эдип турулар. Советский печать бар једикпес-тутактарды, бистинг ичкери өзүмиске буудагын жетирип турган коомой бастыра керектерди критикалаарына ас эмес ајару эдет. «Партийный организациялар прессаны күнүн сайын чокум башкарып тура, онын идейный кемин ле өдүнгизин көдүрерине једип алар учурлу». (Л. И. Брежнев). Онын учун партийный организациялар печатьтын критикалу материалына ајару эдип, онын өдүнгизин

бийиктедерине јөмөжөр керек.

КПСС-тин Шебалиндеги райкомы жаңы төзөлгөн «Сельская новь» газеттин редакциясына јакшы тура береле, оны оборудованиеле јеткилдеген, керектү кадрларды талдап алала, ишке тургузып, оларды јадатан квартираларла јеткилдеген.

Эмди, качан газет төзөлгөнүнөн бери экинчи јыл барып јадарда, ол газеттерди ача тартып, көрүп ийзен, онын газет элбек активтү болгоны ла бойы «анылу јүстү» боло бергени иле-јарт көрүнөт.

КПСС-тин райкомы, онын качылары журналисттерге ижинин уулам-јыларын чокумдап аларга болужып, оларго аймактагы айалгалар керегинде јетирүлерди улам сайын эдип турулар, газеттин материалдарынын өдүнгизин тындыдарына олар јаан ајару эдедилер.

Аймактын башкараачы ишчилери ажындыра тургускан план-график аайынча кажы ла недеде редакцияда болуп, журналисттерле туштажу өткүрери јанжыга берди.

Онын учун «Сельская новь» газеттин кычыраачылар ортодогы тоомјызы бийиктеп туру.

Печатьтагы критиканын өдүнгизин партийный комитеттин көрүм-шүүлтезинен, олардын эткен ајарузынан көнү камаанду болуп јатканын бистин күнүн сайын бүдүрип турган ижис керелейт. Газеттерде чыккан критикалу материалдарды кыйалта јоктон көрзин ле анда айдылган једик-пес-тутактарды јоголтысын деп башкараачылардын каруузын партиянын райкомдоры, горкомы ла партийный организациялар бийиктедер учурлу.

Печатьтын ишчилери партиянын эткен бүдүмјизине каруу эдип бойынын ижинин тузазын алдындазынан көптөдөргө кичеенип иштеер учурлу. Бойлорынын ижинде активке тайанып, печатьтын от-јалбышту сөзинин ийдезин ле өдүнгизин тындыдар керек.

Кычыраачылар жаңы газеттерди ле бичиктерди јилбиркегендү сакып јадылар. Олардын ижемјизин бүдүрери — печатьтын ишчилеринин агару кереги.

С. Тюхтенов,
«Алтайдын Чолмоны» газеттин редакторы

ИДЕОЛОГИЧЕСКИЙ ИШТЕ ЈААН ИЙДЕ-КҮЧ

Сегизен беш жыл мынан кайра, 7 майда 1895 жылда, атту-чуулу орус инженер Александр Степанович Попов телекейде энг ле озо бойынын эткен радиоприемнигин иштедип көргүскен. Бу күн наука ла культуранын историясында јаан учурлу күн болуп арткан.

1945 жылдын май айы жаңыларда, Ада-Төрөлис учун Улу жуунунг от-калабынын калганчы күкүрттеринин уни серигелек тушта, Радионунг күнин темдектеер жоп жарадылган. Эмди бистинг орооныстын ишкүчиле жаткандары Радионунг күнин быжыл одус бежинчи катап темдектеп жат.

Бистинг орооныста радио-электрониканын өзүмине, связьтын жаңы бүдүмдерине, телевидениенин ле радиоберилтелердинг технический төзөлгөзин байыдарга јаан ајару эдилип жат. Спутниктердинг болужыла связьтын ончо бүдүмдери аайынча колбу өткүрери энг ле озо бистинг орооныста башталган. Эмди телеберилтелерди орооныстын албатыларынын сегизен проценти көрүп жат. Ол берилтелерди өткүрерге

130 телевизионный төс јерлер иштеп туру. Бистинг орооныста кажы ла жүс билеге јетен төрт телевизор келижип јат. Онынчы беш-жылдыктын учына јетире орооныстын албатызынын тогузон проценти телевизор көрөр аргалу болор.

Радио ло телевидениенин јаан өзүми бистинг де областьтын жадын-јүрүминен иле-јарт көрүнөт. Тоолу ла жылдар мынан кайра телеберилтелерди город ло онын жуугында јаткан јурттардын улузы көргөн болзо, эмди ыраак Джазатордон ала, кобы-јиктерде јаткан огош то јурттардын улузы Москвада орооныстын төс телеберилтелеринин программасын көрүп жат. Ретрансляторлор тургузып, телеберилтелер көрөри жылдын сайын көптөп жат. Телеберилтелерди жаңыс ла јурт јаткандар эмес, ыраак турлуларда јаткан малчылар да батареялардын күчиле иштеп турган портативный телеприемниктердинг болужыла көрүп турулар.

19 декабрьда 1978 жылда СССР-де связьтын «Горизонт» деп спутниги божодылган. Онын бортында

јаңырта јазалган көп
стволду ретрансляционный
аппаратура тургузылган.
Бу спутниктин болужыла
телефонно - телеграфный
радио колбу (связь) ла
телеберилтелер өткүрилер.
Связьтын «Горизонт» деп
Олимпийский ойындардын
Москвада өдөтөн он экинчи
олимпийский ойындардын
маргаандарын көргүскен
телеберилтелерди трансли-
ровать эдер. Мынайып,
телекейлик спортивный мар-
гаанды бистин Туулу
Алтайыстын да спортты
сүүчилери көрөр. Бу
темдек Төрөлистин
науказынын ла техниказы-
нын албатынын јилбүзин
бүдүрерге эткен база бир
јаан алтамы болуп јат.

Бистин улу башчыбыс
В. И. Ленин радионы «чаа-
зыны да, јетпес јери де
јок газет» деп адаган. Ой-
гор Лениннин радионын
учурын мынай јаан баала-
ганын ајаруга алып, радио-
нын ишчилери бойларынын
күнүн сайын өткүрип тур-
ган берилтелеринин учу-
рын, чыңдыйын јарандыра-
га кичеенип јат. Партия
ла советский башкару эл-
бек пропаганданын ончо
бүдүмдеринин, ол тоодо
радионын ишчилеринин
алдына ишкүчиле јаткан-
дарды коммунистический
күүн-тапту эдип үредип-та-
зыктыгары, оларды партия-

нын јирме бежинчи съезди-
нин тургускан историче-
ский учурлу программазын
јенүлү бүдүрерине көдүре-
ри јанынан каруузы јаан
ла кыйалта јогынан бүдү-
ретен задача тургускан.
Радионын ишчилеринин төс
амадузы ол задачаларды
бүгүңги күннин некелтеле-
рине келиштире бүдүрерине
ууландырылган да, эмди
де ууландырылып јат.

Быјыл бистин орооныс-
тын көп национальность-
торлу ла јаныс биледен
таркагандый нак албаты-
лары, телекейдин бастыра
ишмекчи классы В. И. Ле-
ниннин чыкканынан ала
110 јылдыгын јаан көдүри-
нүлү айалгада темдекте-
гендер. Областьтын радио-
зы ажыра улу башчыбыс-
тын јүрүми, бүдүрген керек-
тери, Ленин төзөгөн ком-
мунистический партия-
быстын башкартузыла совет
орооныстын ончо албатыла-
рынын иште, јүрүмде једип
алган једимдери, социально-
экономический өзүмдер ке-
регинде көп берилтелер өт-
күрилген. «Партиянын вете-
раны», «Олор Лениннин ор-
дениле кайралдаткандар»,
«Улу башчынын адыла
адалган хозяйстводо»,
«Башчы көргүскен јолло»
деп ле өскө дө берилтелер-
де узак ойдин туркунуна
партияда болгондор, произ-
водствонын озочылдары,

ады-јолдоры ла эткен керектери мактулу улус, В. И. Ленинниң 110 жылдыгына учурлалган социалистический мөрөйдө јенүчил јерде болгон хозайстволордын башкараачылары туружып, јүрүмде өткөн јолдор, ичкери баратан амадулар керегинде куучындагандар. Бу берилтелерде тос амаду областьтын јаанда, огош то јурттарында, кажы ла кижинин јүрүминде Совет јанг төзөлгөн жылдардын туркунуна болгон социально - экономический кубулталарды көргүзери болгон.

Бистин орооныстың албатылары Европаның фашизмниң олјозынан јайымдалган ончо ороондорының ишкүчиле јаткандарыла кожо Ада-Төрөлис учун Улу јууда јенү алганының 35 жылдыгын темдектеген. Областьтын радиозы бу да јаан учурлу байрамга учурлай көп берилтелер өткүрген. «От-калапту жылдарда», «Олор Төрөлисти корулагандар», «Ветерандар эмди де стройдо», «Кем де ундылбаган, не де ундылбаган» деп циклдер аайынча берилтелерде Ада-Төрөлис учун Улу јууда Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандарының фронттын јаландарында, тылда эткен атнерелү керектери керегинде айдылган. Радиоугаачылар

«Фронтовиктер эске алынгылайт», «От-калапту жылдарда» деп берилтелерди, летчик Аладяков, Јуучыл Кызыл Мааны орденниң кавалерлери Комаров, Карманов керегинде очерктерди јилбиркеп уккандар.

Бу берилтелердин амадузы адалардын јууның кату жылдарында эткен ат-нерези ажыра эмдиги јашөскүримди Төрөлин сүүрине, керек болгон тушта олордый ок корыырына тазыктырары болгон.

Келер јылда төрөл Коммунистический партиябыстың очередной јирме алтынчы съезди болор. Бистин албаты партияның кажы ла съездин иште јаан једимдерле уткып темиккен. Бу керекте јаан учурлу неме социалистический мөрөй болуп јат. Областной радионың журналисттери, оның јүстер тоолу штатта эмес корреспонденттери социалистический мөрөйдин туружаачылары, олордын једимдери, андый једимдерге канай јеткен аргалары, мергендүчилердин ижинин ченемели керегинде бичиген де, эмди де бичип јат. Ороондо социалистический мөрөйдин јенүчили Улаган аймакта «Советский Алтай» совхозтын једими, оның озочылдары, кандый да уур-күчтен тура калбас турумкай улузы

керегинде берилте терен учурлу, тем алынгадый шү-үлтөлү өткөн деп темдек-теер керек. «Мөрөйдө баш-танкай эткен коллективте» деп берилтеде Кан-Оозы ай-макта «Путь Ленина» кол-хозтын једими, колхозчы-лардын јадын-јүрүминде социально - экономический кубулталар керегинде ай-дылган. Бу колхоз онынчы бешјылдыкта государство-го эт, сүт, түк садар план-дарын јенүлү бүдүрип јат. Јуртта культурно-бытовой строительство до элбеде өдөт.

«Јурттын бүдүм-кебери» деп радиожурнал ажыра бис јурт ишчилердин ја-дын-јүрүми, ондо болуп турган јангыртулар, куль-турно-бытовой сурактар ке-регинде айдып, «Бойыстан камаанду сурактар» деп цикл аайынча социальный сурактар база көдүрип ја-дыс. Мында тойды, куданы канай өткүрери, кижинин мөнкүзин канай јууры ке-регинде ле өскө дө сурак-тар көдүрилген.

Областын радиозы јаш-өскүримге, балдарга учур-лалган берилтелер өткүрип, «Музыканын телекейинде» деп берилте ле «Туулардын эзини» деп радиоэстрада ажыра радиоугаачыларды классический, эстрадный, албатынын музыказыла, оны чүмдегендердин твор-

чествозыла, јүрүмиле та-ныштырып јат. Радиоугаа-чылар анчадала «Туулар-дын эзинин» јилбиркеп угат. Онын учун бис бу ра-диоэстраданы канча ла ки-релү јилбүлү, ойын, кокыр ажыра једикпестерди јогол-тор воспитательный учурлу эдип өткүрерге амадап ја-дыс.

Бистин областьта радио-берилтелерди јангыс ла об-ластной радио эмес, анайда ок сегис аймакта, бир канча хозяйстволордогы радиога-зеттер өткүрип јат. Элбек пропаганданын бу бүдүми-нин ончо бөлүктеринин амадузы јангыс та болзо, је ого једип турган једимдери бир түнгей эмес. Аймактар-дагы радиогазеттерден анчадала Маймадагы ра-диогазет јакшы иштеп јат. Онын ижин көп јылдарга улай И. Г. Жданов билгир башкарып туру. Угарга јил-бүлү, тем алгадый учурлу берилтелерди анайда ок Ту-рачак аймактын радиоба-зеди өткүрет, редакторы А. В. Пустагачев.

Радио идеологический иште јаан ийде-күч деп јол-ду темдектелген. Бүдүрип турган ижистин мындый-јаан каруулу болгонын би-лип, бис, радионын иш-чилери, ижистин эрчимин, чындыйын мынан да ары јарандырадыс. Областной радионын ижин-

де јүстер тоолу ишмекчи
ле јурт корреспонденттер
туружып јат. Бис олорды
бойыстын профессиональ-
ный байрамысла — Радио-

нын күниле уткып, бу ага-
ру керекте мынан да ары
эрчимдү туружар деп иже-
нип турус.

У. Садыков,
облтелерадиокомитеттин председателинин
заместители.

КОЛХОЗТЫН ПРОФКОМЫ, ОНЫН ПРАВОЛОРЫ

Тын удабаган өйгө јетире
колхозтын профсоюзный
комитединин праволорын
колхозтын профкомы кере-
гинде Удурум положение
јартап турган. Оны јурт хо-
зяйствонын ла заготовка-
лардын ишмекчилеринин ле
служащийлеринин проф-
союзынын төс комитеди
1965 жылда јөптөгөн. Ол по-
ложение аайынча колхоз-
тын профкомы профсоюз-
тын јангыс ла колхозто иш-
теп турган члендеринин
адынан иштин, јадыннын,
культуранын ончо суракта-
ры келтейинен туружарын
бүдүрген. Андый профсо-
юзта дезе јүк ле механизатор-
лор, специалисттер, баш
бухгалтерлер, правление-
лердин председателдери,
анайда ок дезе колхозто јал-
данып иштеген ишмекчилер
ле служащийлер члендер
болор аргалу болгон.

1976 жылдын сентябрь ай-
ында ВЦСПС-тин пленумы,
КПСС-тин XXV съездинин

јакылталарыла башкары-
нып, колхозтордын профсо-
юзный организациялары-
нын члендеринин тоозын
көптөдөри керегинде јөп ја-
раткан. Ол јөп профсоюзка
ончо колхозчыларга кирер
право берген.

ВЦСПС-тин сентябрь ай-
дагы пленумынын кийнинде
өткөн өйдин туркунына обл-
совпроф, јурт хозяйствонын
ишчилеринин профсоюзы-
нын обкомы ла аймактар-
дын партийный организа-
циялары колхозчыларды
профсоюзтын членине тар-
тып алары јанынан јаан
массово-политический төзө-
мөлдү ле јартамалду иш өт-
күргендер. Бу өйдө область
ичинде иштеер аргалу бас-
тыра колхозчылар профсо-
юзтын члендери дезе, јас-
тыра болбос.

Колхозный производсто-
ны улай-телей индустриаль-
ный төзөлгөлөргө көчүрге-
ни, колхозтордо иштеги кол-
буларды јарандырганы, го-

родтын ла деремненин жүрү-
минин материалый ла
культурно-бытовой айалга-
ларын там ла жуукташтыр-
ганы калганчы жылдарда ја-
радылган. бир канча жөптөр-
дө көргүзилди.

Совхозтордын колхозто-
гыдый ишчилеринин тариф-
ный жалына ла иштин сов-
хозтогы нормаларына тайа-
нып, 1966 жылда колхозчы-
лардын ижи учун акчала
быжу төлөөри кийдирилген.
Колхозтордо ичбойындагы
аай-теейдин ээжилери жар-
талган, озор иштеер күнди
төзөөрин, колхозчыларга ка-
жы ла недеде амыраар
күн берерин башкарып јат.
Колхозчыларды страховать
эдери, озорго иштин бичик-
терин берери жүрүмге өткү-
рилген.

Колхозтордын жүрүминде
терен социальный кубулта-
лар боло бергенинен улам
колхозтордын профсоюзный
организацияларынын ижи
билдирлү элбеген. Колхоз-
тын профсоюзный комитеди
керегинде 1965 жылдагы
Удурум положение колхоз-
тордын профсоюзный орга-
низацияларынын ла прав-
лениелеринин бойлары ор-
тодогы жагы колбуларын
жеткилдеп болбос болгон. Бу
ончозы колхозтордын проф-
союзный комитеттеринин
праволорын билдирлү элбе-
дерин ле озордын бүдүре-
тен керектерин канча ла ки-

ре чокум јартаарын некеген.
Онын учун 1977 жылда 26 ав-
густта ВЦСПС-тин президи-
умы «Профессиональный
союзтын фабричный, завод-
ской, јербойындагы комите-
динин праволоры керегин-
де Положение колхозтын,
балык тудар колхозтын
профсоюзный комитедине
келиштире тузаланарынын
агылары керегинде» жөп ја-
раткан. Бу жөп колхозто баш-
карту, государственнй
предприятиде чилеп, жагыс
башкараачы болотон ээжи
аайынча эмес, а өмө-јөмөлө,
колхозтын Уставына келиш-
тире жүрүмге өткүрилип тур-
ганын шүүлтеге алып јат.
Жөп колхозтын профсоюз-
ный комитединин төс право-
лорын ла бүдүретен керек-
терин јартап салган.

Колхозтын профкомы кол-
хозтын правлениезиле кожо
производствоны башкара-
рында, колхоз жүрүминин он-
чо сурактарынын аайына
чыгарында колхозчылар эр-
чимдү туружарын јеткилдеп
јат. Ого төзөмөлдү-хозяйст-
ственно-финансовый план-
нын проекттерин, ичхозяй-
ственный чотош керегинде
положениени, ичбойындагы
аай-теейдин ээжилерин,
коллективтин социальный
өзүминин планын, иш учун
төлөөри керегинде положе-
ниени иштеп тургузарын-
да эрчимдү туружар право
берилген.

Иштин нормаларын ла иш учун канча кире төлөйтөнин колхозтын правлениези колхозтын профсоюзный комитетиле эрмектешкени аайынча јөптөп јат. Мынызы ишкүчиле јаткандардын јилбүлерин корыычынын — профсоюзный комитеттин учурын билдирлү көдүрет. Профсоюзный комитет социальный сурактар ла ишти корыыры келтейинен јөптөжү, иштин айалгаларын, колхозчыларды материально-бытовой ла культурный јанынан јеткилдеерин төзөөр ле јарандырап иштер канайда бүдүп турганы керегинде колхозтын јамылу улустарын угар праволу. Керектү тужында колхозтын профкомы колхозтын јамылу улустарынын ижиндеги једикпестер керегинде, чокумдап айтса, ол јамылулар ишти корыыры келтейинен иштерди бүдүрбей, бюрократизмин көргүзип, керекти көрөрин удадып, колхозтын ичбойындагы аай-теейдин ээжилерин ле колхозчылардын ижи учун төлөөри керегинде положениени бузуп турганы керегинде сурактарды правлениеде, керектү учуралдарда колхозчылардын текши јуунында (уполномоченныйлардын јуунында) тургузат.

Ишмекчилерди ле служащийлерди колхозто башкараачы иштерге тургузар

тушта колхозтын правлениези профкомнын шүүлтезин тоого алар учурлу.

Колхозтын профкомы үредү јанынан ла фондторды тузаланары јанынан шүүлтелерди белетееринде туржып јат.

Иштин јылдык итогторы учун материальный јилбиркедиштин фондынан беретен сыйлардын кемин колхозтын правлениези профсоюзный комитетле кожо јартайт. Социалистический мөрөй аайынча сыйлайтан ончо акча-јөөжө колхозтын правлениезинин ле профсоюзный комитеттин кожо јараткан јөби аайынча чыгымдалат.

Колхозтын профсоюзный комитетиле эрмектешкени аайынча колхозтын правлениези ого берилген праволордын кеминде:

— производного керектү болгон учуралда иштин ээжизин өскөртип, иштеер өйдин суммарный учедын кийдирип, јуртхозяйственный иштердин кидим өйлөринде амыраар күндерди көчүрип турат;

— јурт хозяйстводогы нормалар аайынча колхозчыларга ағылу кийим-өдүк ле тагынан коруланатан өскө дө аргаларды, тургузылган нормалар аайынча ағылу самын, керектү учуралдарда дезе чыгара јуна-тан ла каршузы јок эдетен

аргаларды акча јогынан эмезе јенилтилген ээжилерле алар право берип турган иштердин ле профессиялардын тоозын тургузып јат;

— отпусктар береринин графиктерин ле сменалардын графиктерин тургузып јат;

— 15 јаштан 16 јашка јетире балдарды ишке аларын өткүрип јат.

Колхозтын профкомыла ажындыра эрмектешпей, колхозтын правлениезинин баштаңкайыла ишмекчилерди ле служащийлерди иштен јайладарга јарабас деп, ВЦСПС-тин президиумынын јөбинде темдектелет (1965 јылдын Удурум положениезинде андый пункт јок болгон).

Иштин договорын токторы керегинде колхозтын администрациязынын угузу бичигин (заявлениезин) көрөринин ээжилери ле аайы кандый? Колхозтын правлениези ишчини иштен јайладарына јөп аларга, профсоюзтын комитедине баштарынын кандый бир аңылу кеберин закон тургуспай јат. Је андый да болзо, кемди, не учун иштен јайладарга јөп сурап турганы правлениеин чыгарган јөбинде (письмозында) айдылар учурлу. Иштен јайладатан јолду шылтактар јок болгондо, профком бойынын јөбин бербей јат. Је јолду

шылтактар бар да болгондо, профсоюзтын комитеди колхозтын правлениезинин сурагын бүдүрбес аргалу. Кижини иштен јайладарын јаратпай, профком јөбин бербес те праволу.

Иштен јайладары керегинде суракты көрүп, профком јөпти өмө-јөмөлик орган болуп јарадат, бу келтейинен онын ижи СССР-дин профсоюзтарынын Уставынын некелтелерине чипчике келижип турар учурлу. Профкомнын заседание-зинде комитеттин члендеринин эки үчинчи үлүзинен ас эмес улус турушкан болзо, заседание толо полномочиелерлү деп бодолот (СССР-дин профсоюзтарынын Уставынын 21-чи пункты).

Профкомнын јеткил тоолу члендер јокко јарадылган јөптөрин тургузылбаган јөптөр деп көрөр керек. Колхозтын правлениезинин андый јөптөр аайынча чыгарган јөптөри профсоюзтын комитеди јогынан чыгарылган јөптөр деп бодолот.

Колхозтордын профсоюзный комитеттеринин члендеринин иштеги праволорын корыры келтейинен ВЦСПС-тин президиумынын јөбинде бир канча јенилтелер көрүлген. Темдектеп айтса, профсоюзный комитеттин члендерине тудулганынан улам колхозтогы

ижинен јайладылган колхозчыларга, ишмекчилерге ле служащийлерге оло р д ы н полномочиелери божогон кийнинде колхозто азыйдагы ижи (јамызы) эмезе азыйдагызынан јабыс эмес јалду иш (јамы) берилип јат.

Колхозтын профсоюзный комитединин иштен јайымдалбаган члендерин профкомнын јоби јогынан өскө ишке көчүрерге эмезе кездерге јарабас, ол комитеттердин председателдерин дезе — өрө турган профсоюзный органнын јоби јогынан јарабас.

Колхозтын профсоюзный

комитедине тудулган ишмекчилер ле служащийлер јүк ле өрө турган профсоюзный органнын јоби аайынча иштен јайладылар аргалу.

Мынан көргөндө, ВЦСПС-тин президиумы бойынын јобиле колхозтын профсоюзный комитедине јаан праволор берген. Ол праволорды күнүн сайынгы иште чынчике тuzаланганы колхозтордын профсоюзный организацияларынын төзөмөлин тындыдарына, колхозтордо көстөлип тудулатан профсоюзный органнын тоомјызы бийиктеерине јөмөлтөзин јетирер.

И. Ефременко

ЕВРОПАНЫ КАНАЙЫП МЕКЕЛЕП САЛГАНДАР

ОСВ-3-тин (стратегический јуу-јепселдерди киреледеринин) кеминде орто учушту ракеталар керегинде јөптөжү-куучындар өткүргедий ончо аргалар бар деп, Күнбадыштын газет-журналдары бичигилеп турган. Ак турадагы ла Капитолийдеги јаннын коридорлорында кысталып калган ОСВ-2 договорды ратифицировать эдерин сакыбай, јөптөжү-куучындарды кандый да политический ээжилер јогынан баштаар керек деп, Советский Союз айдып туру. Европада чек

јангы американский ракеталарды үзеери тургузарынан мойногылаза, бистин өроон бойынын јеринин европейский райондорында орто учушту ракеталардын установкаларын астадарга да белен.

Ак туранын ла Пентагоннын стратегтери Советский Союзтын конструктивный шүүлтелериле јөпсинерге јайылып турган союзниктеринин оозын туй бөктөйлө, орто учушту ракеталарды тургузары керегинде јөпкө јөптөжү-куучындар башталарынан озо једип ал-

гандар. ОСВ-2 договорды түргөн-түкей ратифицировать эдеринин кыйалта жок ээжизи ле керек дезе көдүрингилү шылтагы да андый деп, Европанын улузын эн жаан жамылулар бүдүндирип турган. Же эрү-үл санаалу политиктер ле көрүмжилү ученыйлар, ол тоодо Күнбадыш Германиянын жарлу ученыйы, ФРГ-нин президентинин жамызына бу жууктагы кандидат Карл Фридрих фон Вайцзеккер, США бойынын амадузына једеле, жөптөжү-куучындарга жылбиркебей барар деп аыктандырып айткандар. Олордын сөзи чын болуп калган. НАТО-нын пропагандазынын «ракета-лар да, жөптөжү-куучындар да» деген формулазы бузулган. Жагыс ракеталар артып калган.

Европадагы американский чочыдудан улустын ажарузын туура ууланды-рарга, бу айалгада «советский военный чочыдунын» база бир жүзүнн мендей-шиндей сананып табар керек болгон. Афганистандагы керектерди эбиреде андый сан башка пропаган-дистский кампанияны баш-таары США-нын президен-тине не керектү болгоны эмди керектин аайын бил-бес те улуска жарт. Союз-никтерге берген сөзин уят жогынан бузатан, ОСВ-2 до-

говорды ратифицировать эдерин жарты жок ойгө уда-дып койотон арга жагыс ла истериянын, токтомы жок шовинизмнин айалгазында болуп жат ине.

Бу политический кылык Картердин жагы стратеги-ческий доктриназынан ла выборлор алдындагы тар-тыжуны өткүретен санаа-шүүлтелеринен табылган. Президент бойын избира-тельдерге США-нын нацио-нальный жылбүлерин ончо жерлерде жана баспай корып турган кижиде «садарга» чырмайып жат.

Политический көрүм-шү-үлтеле болзо, США союз-никтерин жаба базарга, по-литикада бойынын колында тударга турганы иле-жарт. Чындап, болотон жөптөжү-куучындар керегинде Күн-бадышта, анчадала ФРГ-де, бүгүн де айдышканча. Же Европа олорды өткүрер ар-ганы ычкынып салган. НАТО-догы ороондордын эмдиги көрүм-шүүлтези бу сурак аайынча жөптөжү-куучындарды буудактап жат деп, Л. И. Брежнев жарт угускан. СССР-ле «ийде-кү-чининг кемине келиштире» эрмектежерге ле ОСВ-2 до-говордон кыйганы ажыра бисти жуу-жепсели жагынан артыктаарга ченешкени жөп-төжү-куучындардын ээжи-лерин Советский Союзка жарабас эдип ле Европага

военный удур-тедир туруш-
тын кеми жабызаарын жет-
килдебей јат.

Мынызын Европада ондо-
гылайт па, јок по? Ондогы-
лайт болгодый. Бооро Па-
рижте тушташкан башкара-
ачылардын — Франциянын
президентинин ле ФРГ-нин
канцлеринин шүүлтези-
ле болзо, «Европада айалганы
јымжадарынын узак өйгө
улалган политиказы, өскөр-
тө айтса, Күнчыгышла јак-
шы ишмекчи колбулар ар-
тыратаны (политический
јөпсинишпестер бар да бол-
зо) тон өткүре баалу, оны
ыраак Афганистанга болуп
јылытарга јарабас».

Афганистанды эбиреде
буржуазный пропаганда-
нын туманы койу да болзо,
эрүүл санаа јенип турга-
нын керелеген темдектер
там ла көптөп јат. НАТО-
нын заседаниезинде туруш-

кан делегацияларга јуук га-
зет-журналдардын темдек-
теп турганыла болзо, эконо-
мика ла культура јаны-
нан «санкциялар» өткүре-
рине удурлашту кезем сөзин
Франциянын, ФРГ-нин,
Италиянын, Турциянын,
анайда ок дезе Даниянын
ла Грециянын чыгартулу
улустары айткан. Тенгистин
ары јанындагы бир кезек
политиктердин туйка сүү-
нерине болуп Европа айал-
ганы јымжадарын келтенди
төмөн божодорго шыйдын-
бай туру.

Советский Союз айалганы
јымжадарын токтодорго ба-
за шыйдынбай јат. Бистин
орооныс јуу-јепселдерди
көптөдө эдерин токтодор
амадула калганчы јылдарда
көп ууламјылар аайынча
башталган јөптөжү-куу-
чындарды оног ары өткү-
рер.

Д. Сортияков

ВЕНГЕРСКИЙ АЛБАТЫ РЕСПУБЛИКА

(Фашистский олјочылардан јайымдатканынын
35-чи јылдыгына)

1945 јылда 4 апрельде
Венгриянын јаны јүүрүм-
салымы башталган деп ай-
дарга јараар. Ол күнде ат-
нерелү Советский Черү не-
мецко-фашистский олјо-
чыларды орооннын бастыра

јеринен чыгара сүрген. Вен-
грияны јайымдаганы ла фа-
шизмди оодо сокканы
венгр албатынын алдына
јаркынду келер өйлөрдү ач-
кан, јаны јүүрүм төзөп баш-
таар арга берген. Ол өйдөн

өткөн одус беш жылдын туркунына республиканын марксистско - ленинский партияга башкарткан ишкүчиле жаткандары Советский Союзла, өскө социалистический ороондорло сүрекей жуук колбулу өмөлөжип иштегенинин шылтузында алдында Европада эн ле жокту болгон, эн ле сондогон ороонын чек таныбас эдип кубулткан. Албатынын жагы турган жылдарда республикада албаты-хозяйствонун бастыра экономический ле социальный бүдүми тазыланан ала өскөртилген, эмдиги промышленность, тын өзүмдү журт хозяйство төзөлгөн, науканын ла культуранын өзүминде, улустын жадын-жүрүминин кемин бийиктедеринде билдирлү једимдер алынган. Эмди венгр албаты бежинчи беш-жылдыктын (1976—1980 жылдардын) планын, ВСРП-

нин 1980 жылда март айда болгон XII съездинин јөптөрүн бүдүрери јанынан јенүлү иштеп туру. Бу эмдиги өйдө иштин төс јеринде экономиканын арбынду болорын көдүретен, социалистический экономический интеграцияны теренжиткениле сырагай жуук колбулу болуп, промышленность-тын бүдүмин өскөртө төзө-өринин јолдорында чыгдый болорынын көргүзүлерин бийиктедетен сурактар туруп јат. Албаты јанду Венгрия социалистический на-јылыкты тыгыдарына, Варшавский Договордын Организациязынын ла СЭВ-тин ижин јарандырарына, экономический интеграциянын Комплексный программа-зын бүдүрерине көрүмјилү јөмөлтөзин јетирип, амыр-энчү, албатыларга јеткер болбозы ла социальный ичкери өзүм учун тартыжат.

Тоолор ло керектер

Венгерский Албаты Республика Төс Европанын түштүк-күнчыгыш келтейинде Дунай суунын орто бөлүгинде туруп јат. Ороннын јеринин элбеги — 93 мун квадратный километр. 1979 жылдын 1 январине улузынын тоозы 10,7 миллион кижии болгон. Улустын 96 процентиен көби — венгрлер (мадьярлар).

Эмди ВНР-дин картазында 96 город тоололот, ол городтордо 5,6 миллион кижии јадат. Олордын тоозынын өзүми — ол республикадагы социалистический кубулталардын, индустриализациянын кере алтамынын шылтузы.

1979 жылда 30 майдан ала 1 июньга јетире Венгрияга нөкөр Л.И. Бреж-

невке баштаткан советский партийно-башкару делегациянын барып келгени Советский Союз ла Венгерский Албаты Республика ортодо марксизм-ленинизм-нинг ле социалистический интернационализмнинг ээжилери аайынча тӱзӱлгӱн кӱп јанду колбуларды он он ары ӱскӱреринде јангы исторический ӱйе-ӱй болгон.

Венгриянын социалистический ишмекчи партиясында 800 мун кижии тоололот, мынызы Венгриянын јаан улустарынын 10 процентине јуук болуп јат. Партиянын члендеринин кабортозынан кӱби — ишмекчилер ле крестьяндар.

1978 јылда ВНР-дин национальный кирелтези, 1949 јылдагызына кӱрӱ, 5,8 катаптан ажыра кӱптӱгӱн.

Республикада промышленный продукциянын кеми 1978 јылда, 1948 јылдагызына кӱрӱ, 10 катапка кӱптӱгӱн. Венгриянын индустриязы эмди беш неделеге чыгарып турган продукция јуунын алдында јылына эдилетен болгон.

Советский Союзтын јӱмӱлтӱзиле Венгрияда Пакшский атомный электростанция тудулып јат. Пакшский АЭС-тин баштапкы агрегады электроэнергияны 1980 јылда берер учурлу.

Венгрияда јылдын ла 3 миллион тонна бокситтер

табылат. Бар рудазы аайынча ороон телекейде 10-чы, Европада 4-чи јерде туруп јат. Бокситтерден алып турган алюминиевый руданын кеми ле глиноземды иштеп турганынын кеми аайынча Европада ол база 4-чи јерде турат. Ороондо энергиянын једишпей турганы глиноземный производствонын ӱзӱр тебӱлерин киреледип јат. 1980 јылдын кийнинде јылына 100 мун тонна алюминий кайылтып чыгаратан завод тудулар, ого ӱзеери, иштеп турган заводтор јангыртылар ла элбедилер.

Экспортировать эдип турган эмдердин кеми аайынча ВНР телекейде Швейцариянын кийнинде 2-чи јерде туруп јат. Фармацевтический продукциянын тыш саду ӱткӱрип турган «Медимпӱкс» деген предприятиези гран ары јанына продукциянын 70 процентин телекейдин 80 ороонына садат. Социалистический ороондорго экспорттын 60 проценти аткарылат.

1950 јылдан 1978 јалга јетире јурт хозяйствонын продукциязы 2 катаптан ажыра кӱптӱгӱн. Этти, ашты, маала ажын, фрукталарды, виноградты кижии бажына иштеп алары аайынча Венгрия телекейде баштапкы јерлердин бирӱзинде туруп јат. Буудайдын орто

түжүми бир гектардан 42,8 центнер, кукурузаныңы 52 центнер болуп јат.

Албаты јанду Венгрияда кижии бажына чын кирелтелер, јуу алдындагы өйдөгизине көрө, 3,3 катапка көптөп калган.

Республикада пенсиялардың айлык суммазы јылдың ла 2 процентке бийиктеп јат. Ого үзеери, 1979 јылдың 1 январинен ала 1 миллион 300 мунг пенсионерге төлөйтөн пенсиялардың текши суммазы јылына 8 миллиард форинт акчага көдүрилген.

Ороондо јууның кийиндеги јылдарда 4 миллионноң көп кижии јангы квартиралар алган. 1990 јылга јетире эптү-јакшы база 1,2 миллион квартира тудары темдектелген.

Төлү јок медицинский јеткилдеш ВНР-дин ончо граждандарының јолду-

јанду правозы болуп јат. 1950—1975 јылдардың туркунына врачтардың тоозы 2,5 катапка шыдар, больницалардагы јерлердин тоозы 50 процентке көптөп калган.

Қыйалта јок үредү керегинде закон аайынча ороондо 6 јаштан 16 јашка јетире ончо балдар государственный үредүнинг системазында үренгилеер учурлу. 1979/80 үредүлү јылда алты јашту 150 мунг бала текши үредүлү школдордо үренип баштагылаган. 1979 јылда текши үредүлү школды 118 мунг кижии божоткон.

Советский Союз — ВНР-дин анчадала јаан ла тыш садуда эн ле учурлу партнеры. Оның үлүзине Венгрияның тыш садузының 30 проценттен көби келижип јат. 1978 јылда венгросоветский садуның кеми 4,8 млрд. салковойдон ашкан.

КАРЫНДАШТЫК МОНГОЛИЯДА

Б а й к а б а й

Совет-монгол гран — ол амыр-энчүнинг, најылыктың ла карындаштыктың граны. Бис, Туулу Алтайдың делегациязының члендери, гранга једип ле келзебис, биске Најылыктың монументи, «Совет-монгол карындаштык эзендик болзын!» деген лозунг, Монго-

лияның Албаты Республиказының гербы јуралган щит көрүнди. Најылыктың туразына кирзебис, анда Сухэ-Батор ло В. И. Ленин колтудужып јакшылашканын көргүскен јурук, «Дружба — н а й р а м д а л» деген сөстөрлү плакат.

Элен-чакка карындаш:

орус ла алтай,
казах ла монгол.
Үргүлжиге олордо —
бирлик јол
деген үлгерлик сөстөр би-
чилген стенд туру.

Эки частын бажында бис
Баян-Улэгей городко једип
келдибис. Бистин алдыста
ап-апагаш, кирезинде јаан
город турды. Анда-мында
котельныйлардын ла пред-
приятелердин бийик тру-
балары «танкылап» турды-
лар. Анда учреждениелер-
дин ле организациялардын
туралары, промышленный
предприятелер, культур-
но-бытовой объекттер, улус
јадатан төрт кат туралар,
школдор ло балдардын уч-
реждениелери бар.

Бис Баян-Улэгей городто-
гы музейде болорыста, бис-
ке эмди көп кат тураларлу,
телкем оромдорлу город
турган јерде 1940 јылда
(аймак төзөлөр јыл) не
бар болгонын көргүскиледи.
Ол өйдөги фотојуруктан 10
кийис айыл ла 4 болчок
тура көрүнөт. Ол болчок
тураларда аймпартком ло
аймакисполком, магазин,
связь, медпункт, а кийис
айылдарда дезе аймактын
өскө учреждениелери иште-
ген эмтир.

Бис аймактын парткомын-
да МНРП-нин Төс Коми-
тединин члени, Монголия-
нын Улу Албаты Хуралы-
нын депутады, Монголия-

нын Албаты-революцион-
ный партиязынын Баян-
Улэгейдеги аймачный парт-
комынын баштапкы качы-
зы, юридический наукалар-
дын кандидады нөк. Хурлэ-
энин кыбында. Оныла ко-
жо аймпарткомнын качызы
нөк. Камза ла бюронын ке-
зик члендери, «Жана омир»
(«Јаңы јүрүм») газеттин
редакторы нөк. Шабдарбай
ла бир кезек өскө дө нөкөр-
лөр болдылар.

Баян-Улэгей — орустап
айтса — «Богатая колы-
бель» эмтир. Анайдарда,
алтайлап «Бай кабай» де-
гени болуптыр. Нөк. Хур-
лээ бу сөстөрдин учурын
јартап ла јөмөп, аймак ке-
регинде куучындады. Баян-
Улэгейский аймак 1940
јылда төзөлгөн, Республи-
канын түндүк-күнчыгыш
јанында, Улан-Батордон
1800 километр ыраакта ја-
дып јат. Онын текши кеми
45,7 мун квадратный кило-
метр. Аймак талайдын ке-
минен бийиги 1440 метрден
ала 4650 метрге јетире јер-
де туруп јат. Аймактагы эн
ле бийик кыр — ол Бес-
богда.

Аймакта 12 сомон бар.
Сомон деп административ-
но-территориальный бөлин-
тини адап јадылар. Ол бис-
тин ороондогы јурт Совет-
тен эмеш јаан, районнон
эмеш кичинек. Баян-Улэгей
городтон эн ле ыраакта

турганы — Булган сомон (340 километр).

Аймакта 12719 биле бар, анда јуртап јаткан бастыра улустың тоозы 73 мун кижиги. Албаты-хозяйство-зының төс бөлүги — ол мал өскүрери. Нөк. Хурлээнинг айтканыла болзо, эмди аймакта 700 мун кой, эчки, 80 мун уй мал, 80 мун жылкы, 11 мун төө бар.

Эскиде чачыңы јерлерде јуртаган араттар (крестьяндар) эмди коллективный хозяйстводо иштеп јадылар. Аймакта 1 посхоз (Баянуур), 11 јуртхозбиригү ле азырал белетеер хозяйство бар.

Калганчы 15—20 жылдын туркунына жаңы јерлерди тузаланар, кыра салар иш једимдү өткүрилди. Эмди 5483 гектар јерде кыра салылат. База бир солун неме — ол сад өскүрер иш. Сибирьде сад өскүрери аайынча, научный шинжү өткүрер институттың производство ченемел өткүрер Горно-Алтайсктагы хозяйствозының директоры нөк. Бурый Юрий Дмитриевич ле оның нөкөрлөри бистин аймакка јаш чаалдар экелип, алама, јиилек өскүрерине болушкандар. Эмди аймактың түштүк талазында маала ажы, төрт сорт аламалар, чычырана ла каранат өскүрилип јат.

Цагаануур деген јерде таш

көмүр бар. Анда казылып турган таш көмүрди Баян-Улэгейский аймак бойы тузаланып јат. Нөкөр Хурлээнинг айтканыла болзо, анда таш көмүр көп, керек болзо, Горно-Алтайский автономный областтың Кош-Агаш аймагына ла Акташка да берер арга бар.

Баян-Улэгей городто түк јунар фабрика бар. Анда түк јунуп турганыла коштой, кебис эдер жаңы цех иштеп баштаган. Эмди тургуза ол цехте 200-тен ажыра улус иштеп туру. Городто база промкомбинат, строительный трест, транспорттың организациязы иштеп јат.

Баян Улэгей город жаңыс ла аймактың административный ла хозяйствениый төс јери эмес, ол база культураның төс јери болуп јат. Мында типография, радионың туразы, музыкально-драматический театр, музей, библиотека бар.

Аймакта телекейлик пролетариаттың улу башчызы В. И. Ленинниң чыкканынан ала 110 жылдыгыла колбой көп иштер өткүрилет, элбек калык-јон оның жүрүмиле, иштериле текши јанынан таныжадылар. Бу ишти өткүрип турган төс јер — ол В. И. Ленинниң Баян-Улэгей городтогы туразы. Оны городтың эл-јоны бойының күчиле тут-

кан, онын ичин монгол
ло совет журукчылар кеерке-
де жазагандар, мебельди,
В. И. Лениннинг бичикте-
рин ле башчы керегинде
көп бичиктерди Советский
Союзтан алганыс деп,
биске монгол нөкөрлөр куу-
чындадылар.

Кажы ла сомондо сегис-
жылдык школ, а Баян-Улэ-
гей городто дезе эки орто
ло бир сегисжылдык школ
бар, олардын бастыразын-
да 17 мун бала үренипјат.

Аймакта 11 партизан, ре-
волюциянын 15 ветераны,
Монголиянын Албаты Рес-
публиказынын Геройы — 10
кижи, республиканын ал-
баты артизи 1 (Кибатолда),
республиканын заслужен-
ный артизи ле врачы — 13
кижи, республиканын мал
өскүрери аайынча эки ка-
тап чемпионы — 3, бир ка-
тап чемпионы — 24 лө Иш-
тин Геройы — 2 кижі јур-
тап јат, мындагы эл-јоннын
ортодон исторический нау-
калардын бир докторы
(Манас) ла наукалардын
21 кандидады чыккандар.

Аймактын ишкүчиле јат-
кандарынын эн талдамала-
ры МНРП-нин ле ревсо-
молдын члендерине кирги-
леп јадылар. Олор иште
озочыл болуп, јүрүмде јак-
шы јүрүп, арткан улуска
јозок көргүзип јадылар,
олорды МНРП-нин XVII
съездинин јөптөрин ле ал-

тынчы бешжылдыктын план-
дарын бүдүрерине көдүрип
турулар.

1979 жыл — јаан једимдү
иштин жылы болды деп,
биске аймпарткомдо айт-
кандар. Чындап та, аймак

1979 жыл јаан једимдү
итогторы аайынча респуб-
лика ичинде баштапкы јер
алган.

Городто суупровод ло
канализация өткүрилип јат-
кан эмтир. Оромдорло ки-
жи баскадый эмес, ончозын
чалый-телий, терени төрт
метр эдип казып салгандар.
Бу объектти тудары город-
тын текши эл-јонынын ке-
реги деп јарлалган. Ол ки-
ре терен ле узун оролорды
городтын улузы кызыл кол-
дын күчиле каскан, олиште
школдордын үренчиктери
де турушкан эмтир.

Аймактын кажы ла та-
лазына барзан, кар јок,
тобрагы салкынга бурлап
јадат. Суулары ла көлдөри
тонгылап калган. Малды
ла улусты суула јеткилдеер
сок жаңыс арга — ол сква-
жина өрүмдеп, тонмок суу
чыгарары. Калганчы жыл-
дарда бу ишти бүдүрерине
башкару көп акча чыгым-
дап јаткан эмтир. Быжыл
бу иш элбек программала
өдүп јат. Оны бүдүреринде
көп совет специалисттер
туружып јадылар. Олорды
инженер Петров Александр
Иванович башкарып туру.

Советтердин ороонынын чыгартулу улузы монгол нөкөрлөриле кожо јаан учурлу хозяйственный иштерди бүдүрүп жадылар.

МНР — ол амыр-энчү күүнзеген, наҗылыкты ла карындаштык сүүген ороон. Онын Государственный гербин да көрзөн, онон монгол албатынын төс амадулары јартала берер. МНР-дин Государственный гербинде ол кемнен де камааны јок јаткан, је ол ок өйдө сескир государство деп көргүзилген. Гербте күн ле ай јуралган. Онызы Монголияда ару санаалу улус јуртап јат дегени. Гербтеги беш учту чолмон јер-телекейдин бастыра талаларында јуртаган - калыктар наҗылык болзын деп күүнзеп турганын, Монголиянын Албаты Республиказы амыр-энчү сүүген государство болгонын иле-јарт көргүзет.

.Баян-Улэгейский аймакта монгол-совет наҗылыкты тыныдарына ла элбедерине јаан ајару эдилет. Бу јанынан монгол-совет наҗылыктын андагы обществозы (председатели нөк. Камза, качызы нөк. Жускей) көп иш өткүрет.

Аймактагы көп тоолу предприятиелер ле учреждениелер бу обществонин коллективный члендери.

Олордо интернациональный таскаду јакшы өдөт.

5 декабрьда түште монгол-совет наҗылыктын аймактагы обществозынын отчетту ла выборлу конференциязы ла үй улустын аймактагы соведиинин андый ок конференциязы өткөн. Ол ок күн энирде спорттын јаан залында монгол-совет наҗылыкка учурлалган энир өтти. Анда өрөги адалган конференциялардын делегаттары, городтын эл-јоны турушкан. Ого бистин делегациянын члендерин база кычыргандар. Бисле кожо бу энирде МНРП-нин аймпарткомынын баштапкы качызы нөк. Хурлээ, аймпарткомнын качылары Жукей, Камза, Церен, совет специалисттер болдылар.

Анда монгол, казах, орус, тува, узбек, алтай кожондор, ол ок калыктардын бијелери, жүзүн-башка танецтер үч частын туркунына улалды. Ол энирде 15 — 16 јаштан өрө жүстер тоолу улус турушкан. Ончо улус наҗылык айалгада болгон, каткы-күлкүле, ойын-јыргалла энирдин өткөнүн билбей калдыс деп айдар керек. Јаан да јашту улус кунукчалду отурбады. Кыстар ла келиндер, јииттер јаан јаштуларды танцага, бијеге кычыргылап, јаштарын ундыттырып турдылар.

Бис бодозобыс, энгир ан-да болгон ончо улуска ја-раган, олор оны узак өйгө ундыгылабас. Бу энгирден бис бир түп шүүлте алып чыктыс. Онызы не дезе, энгир бийик төзөмөлдү ле јакшы дисциплиналу өткөн. Аймактын јаандары бу энгирде эрчимдү турушканы онын јакшы өдөрин јеткил-деген деп айдар күүним бар.

Монголиянын Албаты-ре-волюционный партиязынын Баштапкы качызы, Монго-лиянын Улу Албаты Хура-лынын Президиумынын Председатели нөк. Ю. Це-денбал монгол-совет најы-лык керегинде алдында мындый сөстөр айткан: «Бис јуу өйинде бир экипажта болгоныс, амыр-энчү өйдө бир бригадада иштеп ја-дыс». Бу ойгор сөстөрдү Монголиянын јаан да, јаш та улузынан угарын.

Баян-Улэгейский аймак-та бис көп улусла тушташ-каныс. Олор монгол-совет најылык керегинде бастыра јүрөктеринен јылу сөстөр айдадылар. Ол ок өйдө олор Пекиннинг гегемонист-теринин каршулу кылык-тарын кезем јаратпай ту-рулар. Китайдын радиозы СССР-ди ле социалистиче-

ский өскө дө ороондорды јабарлап, монгол албатыны бойы јаар јайа тартып алар күүндү. Је Монголия-нын коммунисттери ле тек-ши эл-јоны Пекиннинг про-пагандазынын каршулу амадузын ондоп јадылар. Ол јанынан бистин берген сурагыска «Ялалтын оргил» јуртхозбүригүнин партко-мынын качызынын заме-стители нөк. Бааст турк поэт Назым Хикметтинг мындый сөстөриле каруу берген: «Ийт үрүп ле јат, а кара-ван барып ла јат». Онызы-чын. Пекин канайда да ал-баданза, МНР-дин ле СССР-дин, өскө дө социа-листический ороондордын колбулары элбеп, најылы-гы тыгып јат.

Баян-Улэгейский аймак-быјыл јайгыда бойынын төзөлгөнине ала 40 јылды-гын темдектеерине эрчим-дү белетенет. Ого белетен-гени аймактын экономиче-ский ле социальный өзүми-нин пландарын бүдүргениле колбулу өдүп јат. Аймак-тын јүк ле ады бай кабай эмес, ол бойы, чындап та, бай аймак. Онызын бистин көргөн бастыра темдектер керелеп туру.

С. Тяхтенов, журналист

БАЖАЛЫКТАР

Ишкүчиле јаткандардын бирлигинин күни	1
Совет албатынын јенүзи	6
Партиянын чындык болушчызы	13
Идеологический иште јаан ийде-күч	18
Колхозтын профкомы, онын праволоры	22
Европаны канайып мекелеп салгандар	26
Венгерский Албаты Республика	28
Карындаштык Монголияда	31

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 25.05. 1980 г. Усл. п. л. 2,09. Уч.-изд. л. 1,93. Заказ 4279. Тираж 550 экз. Цена 5 коп. Формат 60×84 1/16. АН 09296.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства, г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

5 акча

ГОРНО-АЛТАЙСК • 1980